

De genieter betaalt

Auteur(s):

Lecq, S.G.

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4309, pagina 401, 11 mei 2001

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

Waalsdorpervakte, vrijdag 4 mei. De twee minuten stilte, midden in de duinen, zijn onvergetelijk. Langzaam beweegt een verkleumde stoet zich richting het monument. Na kwartieren schuifelen, zijn daar de erewachten, de fakkels en de kruizen. Goed kijken, bloemetje neerleggen, nog even staan en dan vertrekken. Ineens doemen twee grote groene collectebussen op. Collecte, hier? Jazeker, voor de herdenking zelf. De 'genieter' betaalt. Zouden de aanwezige commerciële televisiezenders ook hebben betaald?

Terug door de duinen is er tijd voor overdenking. Waarom kan dit niet uit de gemeentebelasting worden betaald? De mei-herdenking is er toch voor iedereen en gaat toch over onze gemeenschappelijke historie? Je zou denken dat we hier met een publiek goed te maken hebben. Hoewel, de herdenking zelf is zowel rivaliserend als uitsluitend. Er is enige rivaliteit, want wie laat arriveert moet erg lang wachten om nog aan de beurt te komen en zal dus meer kou en schemer moeten accepteren. Uitsluiting is ook mogelijk, want wie niet wil meedoen, komt gewoon niet. Zo bezien is het zo gek nog niet dat de genieter, of hier passender, de gebruiker, betaalt.

Als dit principe zelfs voor dodenherdenking wordt toegepast, dan zal het de overheid wel menens zijn. De economisering is nu zo ver doorgevoerd dat de overheid zoveel mogelijk voor de meest efficiënte allocatie kiest: ieder betaalt naar wat hij vervuult of naar wat zij verbruikt. Daar zullen weinig economen tegen zijn. Kruissubsidies zijn al lang geleden inefficiënt en onrechtvaardig verklaard. KPN merkte dit onlangs, toen het bedrijf een tarief voor de voorheen gratis voicemail-diensten ging heffen, dat eigenlijk bestemd is om de kosten van aanvullende voicemail-diensten te financieren, zoals combinaties met wisselgesprek en ISDN. Onmiddellijk riep de Consumentenbond op tot een boycot en zagen aanbieders van antwoordapparaten hun verloren gegane afzetmarkt herleven. Wel betalen en niet genieten, daar is de bond terecht tegen.

Gek genoeg worden kruissubsidies in de publieke sector minder snel aan de schandpaal genageld. De omzetting van de omroepbijdrage in een verhoging van de inkomstenbelasting leidde ertoe dat de drie procent van de belastingplichtigen die geen televisie bezitten, ineens kijkgeld moesten betalen. Hier werd het argument van de kruissubsidies ondergeschikt gemaakt aan de inningskosten. Als die inderdaad hoger zijn dan het koopkrachtverlies van die drie procent, dan zou dit een Hicks-Kaldor efficiëntieverbetering betreffen. De gedupeerden kunnen dus worden gecompenseerd. Om de transactiekosten geen roet in het eten te laten gooien, kan men net als bij huursubsidie, uitkering op aanvraag laten plaatsvinden. Economisch gezien zijn er dus weinig hindernissen voor het handhaven van het principe dat de genieter betaalt, maar politiek gezien lag de prioriteit elders. Sterker nog: de regionale omroepen werden gecompenseerd voor de verloren provinciale opslag op het kijk- en luistergeld. Zij ontvangen via het provincie- en gemeentefonds miljoenen gulden extra om hun activiteiten van te bekostigen, zonder dat er enig verband wordt gelegd met het aantal kijkers en luisteraars van die omroepen ¹. Is dat een overheid die marktwerking nastreeft? Nee, dat is betalen zonder te genieten.

Dan nu de klap op de vuurpijl: genieten zonder te betalen. Mensen die geld uitgeven aan hun kinderen moeten hiervoor worden gecompenseerd, aldus de PvdA. Staatssecretaris Vliegthart meent dat Paars-II het gezin "stevig stut" en fractievoorzitter Melkert pleit voor extra inkomensoverdrachten aan gezinnen ². Inderdaad: kinderen grootbrengen kost veel geld, tijd en moeite. De kosten daarvan zijn ongeveer te berekenen en komen voor een groot deel bij de ouders terecht. Het laatste geldt ook voor baten van kinderen: het gezinsgeluk gedurende vele jaren en de gratis mantelzorg op oudere leeftijd. De kosten-batenafweging van het kinderen krijgen is een subjectieve. Dat is onvermijdelijk en verklaart waarom niet iedereen dezelfde keuze maakt. Tot zover is er weinig anders dan de kosten-batenanalyse van het televisiekijken of een auto kopen. Waarom worden autobezitters dan niet gecompenseerd voor de kosten van het autorijden en de televisiekijkers voor hun kabelabonnement?

Het antwoord is even simpel als misleidend: omdat kinderen als investering in de samenleving worden gezien. Deze perceptie komt voort uit onze oudedagsvoorziening die op omslagbasis wordt gefinancierd. Deze kan echter worden omgezet in een oudedagsvoorziening op basis van kapitaaldekking. De bijdrage van kinderen aan de samenleving hangt af van hun toekomstige levensloop en van wat ze er zelf van maken. Het zal per kind verschillen of deze de kosten van hun bestaan overtreft, met andere woorden, of zij een 'investering in de samenleving' zullen blijken. De bewijslast ligt dan ook bij hen die beweren dat kinderen *als zodanig* positieve externe effecten genereren.

Dit laat onverlet dat het faciliteren van de combinatie van werk en zorg, bijvoorbeeld via kinderopvang, naschoolse opvang en calamiteitenverlof, een publieke zaak is. Dit beleid is ook niet bedoeld om gezinsvorming te ondersteunen, maar om de arbeidsparticipatie van ouders te verhogen, met alle collectieve én individuele welvaartsverhoging van dien. Als Melkert die twee zaken weet te scheiden, dan blijft de arbeid van de PvdA en het gezin van het CDA. Die taakverdeling schept helderheid: de genieter stemt én betaalt

1 Zie <http://www.minfin.nl> persbericht 00-218, *Compensatie omroepbijdrage voor gemeenten en provincies*, 16 oktober 2000.

2 H. Staal, Kinderen knagen aan koopkracht, *NRC Handelsblad*, 5 mei 2001.

Copyright © 2001 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)